

Angelo Cracina

(16.4.1909-20.

9.1992)

K. odil s je 16. aprila 1909 v furlanskem Raščaku (Raschiacco) pri Čampeju (Campeglio) v fojdenski občini, tik ob jezikovni meji; mati je bila Furlanka, oče pa je bil doma iz karnajskih Brezij (Montemaggiore di Taipana). Poleg furlanščine in italijanščine je obvladal slovenski karnajski govor in mi je skozi dolga leta nenehno posređoval besedni zaklad, frazeologijo, pregovore in ljudske pesmi, ki jih je imel od stare matere Breščice. Poslušati učenega duhovnika, ki mu je slovenščina pela z muzikalnim nabojem domačega narečja in z nedotaknjnim smislom za jezikovno pristnost, je bilo zame enkraten užitek. To se je dogajalo le tedaj, ko mi je govoril o časih, kijih je kot otrok preživel pri babici v Brezjah. Kot zaveden Beneški Slovenec, kije rastel v videnskem semenišču pod mentorstvom Ivana Trinka (1921-1933), kot dušni pastir v Podutani (S. Leonardo; 1939-1966), in ki je zastavil vse življenjske sile za krščansko in kulturno vzgojo slovenskih Nadiževcev, si je sicer vedno prizadeval govoriti in pisati v knjižni slovenščini. Učil se je je, kolikor se je je mogel učiti, v videnskem semenišču: semenišča so bila namreč a fašizma edine šole v italijanskem kraljestvu, kjer si se lahko učil slovenščine.

Pri opravljanju dušnopastirske službe je bil vesten zagovornik človekovih pravic in krščanskih vrednot ter je v skladu s hudimi časi vedno zagovarjal tudi slovenščino v cerkvi in v javnosti. Zato je nujno prišel navzkriž z nacionalisti, ki so dokazovali italijanski značaj Nadiških dolin. Pogumno se je postavil po robu krivicam in napadom, dobil je celo pravdo proti dnevnikoma II Corriere della sera iz Milana in II Messaggero veneto iz Vidna, ki sta mu ob koncu večletne gonje s strani tiska očitala izdajstvo in titovstvo (1952). V teh letih je vzorno uredil podutanski župnijski arhiv in rešil številne rokopisne slovenske, deloma narečne pridige, katekizme in dokumente. V številnih priložnostnih objavah, ki jih je sam dal tiskati ob novih mašah in jubilejih, je posvetil veliko pozornost domačemu izročilu in preteklosti, pisal o pomembnih Nadiževcih, zapisoval priimke in hišna imena, pregovore, ljudske motive in vrsto zanimivosti ter poveljeval slovenščino ter slovenskost Benečije. Redno je s podobnimi prispevki sodeloval tudi pri furlanskih publikacijah.

S Cuffolom in drugimi sobrati si je vedno prizadeval opozarjati cerkveno oblast na potrebe in pravice slovenskih vernikov ter na krivice, ki so prizadevale beneško občestvo. Ko je bil l. 1966 "promoviran" v monsinjorja in dekana (arciprete) ter premeščen v Buio, pomembno in bogato furlansko središče, severno od Vidna, je vodil obširen dekanat in številčno močno župnijo z enako gorečnostjo, ne da bi se odpovedal skrbi za beneške brate. Tedaj se je vpisal na teologijo, nekaj let opravljal izpite najprej v Padovi, pozneje v Rimu, in tuje na Lateranski univerzi l. 1974 pro moviral z doktoratom iz pastoralne teologije z disertacijo Gli slavi della Val Natisone. Religiositè e problemi pastorali (Slovenci v Nadiški dolini. Vernost in pastoralni problemi). To delo je izšlo v nekoliko razširjeni obliki in s širšim naslovom l. 1978 pri videnskem založniku DelBiancu. Knjiga je hkrati zajetna zbirka nadiškega verskega izročila in zgodovinskih dokumentov.

Po upokojitvi je postal kanonik čedajskega stolnega kapitlja in se je preselil prav v Čedad. Tu je bil blizu rojstnemu kraju, spet je navezal stike z rodno zemljo in je rad obiskoval brata v Čampeju, saj kljub učenosti ni nikoli pozabil na zvestobo zemlji, temveč je ohranjal smisel za dobrine, ki mu jih je ta zemlja dajala. V Čedadu je posvetil novo pozornost stolnemu arhivu in v njem odkril

Starogorski rokopis, ki gaje najprej objavil v Koledarju GMD 1974 in za tem še v brošuri Antiche preghiere popolari slovene del Santuario di Castelmonte (Stare slovenske ljudske molitve pri starogorskem samostanu). S tem odkritjem si je zaslužil trajen spomin v zgodovini slovenskega pismenstva, kakor sije bil pridobil zasluge za slovensko narodopisje predvsem z objavo Devetice božične v podutanski fari.

Kremenit človek z močno voljo, bogatimi kulturnimi zanimanji in izkustvi, je bil hkrati priljubljen dušni pastir, pozoren na vsakovrstne potrebe ožjega cerkvenega občestva in širše družbe. Ko se je kak slovenski, a tudi furlanski ali italijanski kulturnik obrnil k njemu, mu je rad razkazoval svoj arhiv in mu pomagal, kolikor mu je čas dopuščal, pri raziskovanju in delu.

Pavle Merku

Trst

O njem so pisali:

P. Merki), Knjiga v lepi slovenščini (recenzija Devetice božične v podutanski fari). Zaliv 24-25, Trst 1967.

P. Merkil, Ravanca, 22. februarja 1973, v Beneškem dnevniku, Pajčevina in kruh ZTT, Trst 1987, str. 43.

R. K., geslo **CRACINA** (KRACINA) Angel Peter, v SPBLI, 202.

Živa Gruden, Angelo Cracina. In memoriam (1909-1992), v Jadranskem koledarju 1993, Trst, str. 131.